

ÚLOHA CIRKVI V OCHRANE A TVORBE ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

Patrik BACIGÁL

Rímskokatolícka cirkev, Trnavská arcidiecéza, Jána Hollého 10, 917 01 Trnava
e-mail: patrik.bacigal@zoznam.sk

Abstract: *The Church in the documents given to environmental issues. Participates in proceedings motivate people through education, training, formation of conscience, to freedom and responsibility. Filling the plane theory is its application in specific circumstances and environment. The Church cooperates with state authorities, with local governments, civic associations and initiatives aimed at creating and protecting the environment. Smolenice is our civic association Civic Initiative and Smolenice Stop the incinerator.*

Key words: *Environment Subcommittee, environmental education, incinerator, moral responsibility, the Catholic Church*

Úvod

Téme životného prostredia, jeho tvorbe, ochrane a problematike trvalo udržateľného rozvoja sa venuje množstvo teoretických štúdií a pohľadov. Snažia sa o riešenie urgentných otázok pre život v našej krajine ale aj na Zemi vôbec. Okrem roviny poznatkovej je tu však aj rovina praktická, aplikovaná. Prechod od teórie k realizácii je v rovine prežívania, stotožnenia sa, interiorizácie u jednotlivcov a spoločnosti. Veľká časť realizačného úspechu je zakotvená práve v tomto prechode od teórie k znúteniu prezentovaných pohľadov a hodnôt smerujúcich k ochrane a tvorbe životného prostredia. Aktívny prístup k ochrane a tvorbe životného prostredia je zakotvený v rovine motívov ľudských činov.

Katolícka cirkev a environmentálna problematika

Za posledných 50 rokov sa Katolícka Cirkev zaoberala environmentálnou problematikou na rozličných úrovniach svojej vnútornej hierarchie. Venoval sa jej 2. vatikánsky koncil na celocirkevnej úrovni, taktiež pápeži sa vyjadrujú k tejto problematike, biskupské konferencie, náboženská výchova v školách sa venuje aj tejto problematike, konajú sa semináre, či tematické dni vo farnostiach, aktivity pre deti a mládež.

Všetky vyhlásenia ohľadne problematiky životného prostredia máme v slovenskom jazyku zosumarizované v dokumente environmentálnej subkomisie pri Konferencii biskupov Slovenska pod názvom Životné prostredie v dokumentoch Katolíckej cirkvi.

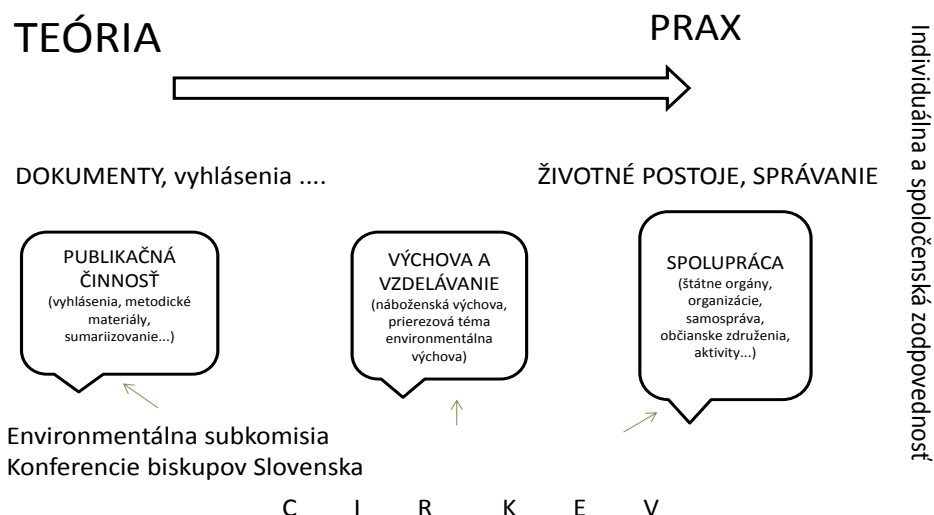
Sú v nej vybrané konkrétne časti dokumentov, v ktorých sa otvára environmentálna problematika a to počnúc dokumentami 2. vatikánskeho koncilu cez dokumenty

posledných dvoch pápežov, Katechizmus Katolíckej cirkvi a sociálne encykliky až po dokumenty konferencie biskupov Slovenska, zvlášť jeho environmentálnej subkomisie.

Z dokumentov environmentálnej subkomisie KBS by som chcel spomenúť nasledovné:

- Vyhlásenie k rozvoju vidieka na Slovensku (2011)
- Stanovisko environmentálnej subkomisie pri KBS k Medzinárodnému roku lesov (2011)
- Vyhlásenie k problematike životného prostredia v meste (2011)
- Využitie potenciálu lesov pre rozvoj zodpovedného cestovného ruchu na vidieku (2010)
- Vyhlásenie k Medzinárodnému roku biodiverzity (2010)
- Výzva Environmentálnej subkomisie KBS k zodpovednému prístupu ku odpadom (5.6.2009)
- Chráňme stromy pri cirkevných objektoch (2005)
- Vyjadrenie k problematike trápenia zvierat (2004)
- Environmentálna zodpovednosť vo vzťahu práci, výskumu, inovácii a ekonómii (4.5.2002)

Obr. 1: Základný rámec činnosti Cirkvi

Výchova a vzdelávanie v Cirkvi

V rámci vyučovania náboženskej výchovy je súčasťou učebných osnov ako prierezoivá téma environmentálna výchova. Ako metodický materiál slúžia metodické príručky určené na vyučovanie predmetu náboženská výchova. Učiteľ má možnosť cez tematický výchovno – vzdelávací plán realizovať konkrétne aktivity ako je učiť deti separovať odpad, šetriť vodu, urobiť jednoduchý projekt ochrany životného prostredia, starostlivosti o zeleň v okolí školy a podobne. Základná schéma – poznať, vedieť – stotožniť sa – urobiť - sa uplatňuje vo výchove a vzdelávaní od materskej školy. Okrem toho majú učitelia ako metodický materiál dostupnú aj samostatnú príručku, ktorú pripravila už spomínaná environmentálne subkomisia Konferencie biskupov Slovenska EKO OKO. Príručka je použiteľná aj samostatne, napr. pri práci s deťmi a mládežou vo farnosti.

Špecifikom environmentálnej výchovy v rámci náboženskej výchovy je celkovo duchovná rovina, ktorá môže pôsobiť na človeka veľmi obohacujúco a podnetne v rámci motívov, ktoré ho vedú k prežívaniu a správaniu sa k životnému prostrediu ako Božiemu dielu, daru, ktorého je správcom a za ktorý nesie aj zodpovednosť.

Takýmto spôsobom Cirkev vstupuje do spoločenského dialógu na úrovni teoretických poznatkov, ale aj praktických návrhov a riešení. Spolupracuje so štátnymi orgánmi, samosprávou, školstvom, s neziskovými a mimovládnyimi organizáciami.

Situácia v Smoleniciach

Smolenice sú obec s prevažnou väčšinou veriacich rímskokatolíckeho vierovyznania. V obci pôsobia dve občianske iniciatívy, do ktorých sú zapojení ako občania, ale aj ako veriaci ľudia so svojimi pohľadmi na život. Ide o občianske združenie Naše Smolenice a občiansku iniciatívu Stop spaľovni.

OZ Naše Smolenice

OZ Naše Smolenice sa zameriava na kultúrno-historické dedičstvo Smoleníc, na revitalizáciu a obnovu pamiatok, no veľký záujem a dôraz kladie i na zdravé životné prostredie a sociálnu oblasť. Jeho činnosť možno charakterizovať ako tvorbu zdravého životného prostredia v širšom zmysle slova, pokrývajúc oblasť tvorby životného prostredia bez ekologickej záťaže, dbajúc na stránku esteticko-relaxačnú aj sociálno-terapeutickú. Spolupracuje s odborníkmi a profesionálmi v príslušných oblastiach za vedomia a podpory smolenickej samosprávy. Jeho cieľom je vytvárať zdravé životné prostredie pre rodiny s deťmi, pre mládež, pre seniorov. Táto činnosť v sebe zahŕňa starostlivosť o kultúru, históriu, prírodu až po sociálne zázemie. Chce, aby sa každý obyvateľ Smoleníc cítil vo svojej obci dobre, aby bol na svoj domov hrdý a aby každý návštevník Smoleníc odchádzal s pocitom, že navštívil miesto, na ktoré sa bude rád vracaať.

V praxi sa OZ Smolenice aktívne zúčastňuje života v obci. Príkladom podujatia využívajúceho potenciál krajiny je Víťanie jari. Podujatie sa koná na trávinatej ploche pri kostole pod historickými lipami. Prírodným a nenásilným spôsobom toto podujatie konané v prvých jarných týždňoch upozorňuje na príchod jari a ponúka zážitok prebúdajúcej sa prírody, pripomenutia si zvykových rituálov, ktoré vychádzajú práve z kolobehu života. Prítomnosť ľudových remeselníkov zdôrazňuje význam ľudskej práce, šetrné a ohľaduplné využívanie prírodných produktov a zdrojov.

Ďalšou aktivitou OZ Naše Smolenice v súvislosti so životným prostredím je snaha o revitalizáciu hradiska Molpír. OZ sa snaží cez komunikáciu s úradmi, ktoré majú na starosti ochranu prírody a pamiatok nájsť priechodný konsenzus, aby bolo zachované aj kultúrne dedičstvo pred niekoľkými tisícročiami a súčasne nedevastované životné prostredie. Tu je niekedy veľmi ťažko dospieť ku konsenzu, lebo predpisy štátnych úradov sú niekedy protirečivé až navzájom sa vylučujúce pri praktickom riešení konkrétnych problémov.

Jednou z ďalších aktivít je čistenie priestranstva v parku pri stavbe na mieste bývalého kaštieľa, kde investor nechal postavené základy a momentálne už dlhšiu dobu sa nič nedeje. Prostredie priestranstva bolo čiastočne nepísanou dedinskou skládkou, bolo tam veľa náletových drevín, bolo zanedbané a dosť zdevastované. Vďaka iniciatíve sa podarilo priestranstvo vyčistiť, skultúrniť a je v pláne ďalšie zveľadenie tejto lokality. Občianske združenie sa plánuje podieľať pri vytvorení Domova sociálnych služieb v Smoleniciach, ktorý je v obci veľmi potrebný. Plánovanou aktivitou, je aj snaha pomáhať pri úprave údolia Hlboča, aby nebola iba prírodným skanzenom, ale aj priestorom, kde si ľudia môžu oddýchnuť – samozrejme bez ničenia prírody.

Stop spaľovni

Problém spaľovne v katastri obce Smolenice je vážnejší, než sa na prvý pohľad môže zdať. V tesnej blízkosti chránenej krajinskej oblasti Malých Karpát má byť spaľovňa nebezpečného odpadu. Po ceste, ktorá vedie cez Smolenice a je vo veľmi zlom technickom stave, by sa mal dopravovať spomínaný nebezpečný odpad. Čo by sa dialo v prípade dopravnej nehody a aké by boli dopady na zdravie obyvateľov ako aj na krajinu?

A čo morálny rozmer problému? Na stretnutí zástupcov investora s občanmi bolo zo strany občanov navrhnuté, aby sa investori presťahovali do blízkosti areálu akciovej spoločnosti Chemolak, kde má predmetná spaľovňa vyrásť. Výsledok si môžete domyslieť. Možno veriť investorovi, keď na jednej strane „garantuje“ nezávadnosť prevádzky, ale na druhej nie je schopný ani takéhoto ľudsky hádam pochopiteľného ústretového kroku voči občanom? Ako môžeme veriť niekomu, kto si podľa medializovaných informácií v centre nášho hlavného mesta postaví „na čierno“ hotel a súčasne figuruje v predstavenstve Chemolaku a.s., kde sa má stavať spaľovňa nebezpečného odpadu? Je zjavné a logické, že investor sleduje finančný zisk. Kde však zostávajú spoločenské záujmy ďalekosiahleho dopadu na krajinu a človeka?

Jedným z argumentov, podporujúcich vybudovanie spaľovne nebezpečného odpadu, bolo aj vytvorenie pracovných miest počas súčasnej krízy. Ale nikto nepovie, že spaľovňou sú ohrozené iné pracovné miesta v regióne. Príkladom môže byť firma Amylum v Boleráze, kde je potrebná vysoká kvalita vody, ktorá môže byť práve spaľovňou narušená a tým priamo minimálne 150 zamestnancov a k tomu by bolo treba ešte pridať subdodávateľov.

Problematikou spaľovne sa od počiatku zaoberá Ing. Vladimír Polák. Ako hlavný iniciátor občianskej iniciatívy Stop spaľovni upozorňuje na niektoré sporné body v celej kauze, z ktorých vyberám nasledovné:

- zmanipulované, nepresné a chybné rozptylové štúdie;
- nevysporiadanie sa s dohodnutým rozsahom hodnotenia, s vecnými pripomienkami a argumentami – hlavne nesúladi zámery s ÚPD (územná plánovacia dokumentácia) Smolenice;
- vydanie Záverečného stanoviska s podmieneným odporúčaním, ktoré zákon nepozná;
- nie je možné nedefinovať nebezpečný odpad (jeho producenti a jeho presný typ a zdroj – iba z vyhlášky odpísané všeobecné názvy), ktorý má byť v spaľovni likvidovaný, a aká technológia bude použitá na jeho likvidáciu;
- MŽP (Ministerstvo životného prostredia) nerešpektuje už druhýkrát zaslanú žiadosť RÚVZ (Regionálny úrad verejného zdravotníctva) v Trnave o vyňatie svojho podpisu zo záverečného stanoviska, kde regionálny úrad je uvedený ako spolupracovateľ stanoviska. Regionálny hygienik jednoznačne prehlásil, že na stanovisku sa nepodieľal a žiada o zrušenie svojho podpisu z tohto materiálu;
- aj ÚKE (Ústav krajinskej ekológie) zohral v podpore projektu významnú rolu. Na začiatku správne p. Barančok konštatoval, že neboli dodržané postupy hodnotenia stavu dotknutého regiónu a vplyvov už jestvujúcich zdrojov. Tento argument následne zanikol, bez vybavenia a ústav spracoval systém monitoringu až počas prevádzky. Investor to považuje za postačujúce a prezentuje, že ÚKE je spoluautorom projektu!

(Polák, mailová komunikácia)

Morálnej roviny problému sa týka aj fakt, že všetky obecné zastupiteľstvá dotknutého regiónu (Smolenice, Trstín, Buková, Bířovce) vyjadrili jednoznačný nesúhlas s predkladaným zámerom. Predkladateľ zámery nesúhlas neakceptuje a nerešpektuje názor obecných zastupiteľstiev a občanov, ktorý negatívny postoj k zámeru vyjadrili aj spísaním petície proti spaľovni, ktorú podpísalo viac ako 6500 občanov. Podobné aktivity znamenajú nebezpečenstvo ohrozenia zdravia občanov, prírody a ohrozenie regiónu zameraného na cestovný ruch a turizmus. A tu sa už dostávame do roviny udržateľnosti životného prostredia bez ekologických záťaží.

Záver

Podnikateľ Tomáš Baťa počas veľkej hospodárskej krízy v roku 1932 povedal: „Hospodárska kríza je morálna bieda. Prelom hospodárskej krízy? Neverím v žiadne prelomy samé o sebe. To, čomu sme zvykli hovoriť hospodárska kríza je iné meno pre mravnú biedu. Mravná bieda je príčina, hospodárska kríza je následok. V našej zemi je veľa ľudí, ktorí sa domnievajú, že hospodársky úpadok sa dá sanovať peniazmi. Hrozím sa dôsledkov tohto omylu. V postavení, v ktorom sa nachádzame, nepotrebujeme žiadne geniálne obraty a kombinácie. Potrebujeme mravné stanoviská k ľuďom, k práci, k verejnému majetku. Nepodporovať bankrotárov, nerobiť dlhy, nevyhadzovať hodnoty za nič, nevydierať pracujúcich, robiť to, čo nás pozdvihlo z povojnovej biedy, pracovať a šetriť a urobiť prácu a šetrenie výnosnejšie, žiaducejšie a čestnejšie ako leňošenie a mrhanie. Máte pravdu, je treba prekonať krízu dôvery, technickými, finančnými a úverovými zásahmi ju však prekonať nemôžeme; dôvera je vec osobná a dôveru je možné obnoviť iba mravným hľadiskom a osobným príkladom.“

A práve v tejto rovine by Katolícka cirkev – ale nielen ona – mohla byť partnerom všetkým, ktorí sa snažia riešiť problémy, s ktorými sa bytostne všetci stretávame. Čo môže mať spoločné Cirkev a environmentálne témy? Je to človek a príroda, bez ktorej nie je možná ľudská existencia. Nie iba na rovine materiálnej, ktorá sa najčastejšie spomína, ale aj na rovine morálnej. Nemôžeme riešiť vonkajšie problémy a tváriť sa, že tie vnútorné, ktoré sú v samom človeku, s tým nemajú nič spoločné. Ak sa učíme rozumieť nielen fungovaniu prírody, ale aj sebe, ak dokážeme vytvárať správne životné prostredie v sebe nielen na rovine vedomostí, ale na rovine morálnych rozhodnutí založených na slobode, ale aj zodpovednosti, keď dokážeme vytvárať zmysluplné medziľudské vzťahy založené na vzájomnej úcte, vtedy budeme nielen robiť niečo pre ochranu prírody, ale vtedy ju budeme žiť v konkrétnych situáciách.

Literatúra

BAŤA, T., 1932: Baťa pojmenoval opravdový pôvod finanční kríze už před 77 lety. In: Sociální média, mobilní plarformy, marketing, byznys. [online] pavelneuman. [citované 28.6.2012] Dostupné na <<http://buzzmag.cz/bata-pojmenoval-opravdovy-puvod-financni-krize-uz-pred-77-lety-04-04-2009>>

Obchodný register. [online] Ministerstvo Slovenskej republiky. [citované 28.6.2012] Dostupné na <<http://orsr.sk/vypis.asp?ID=1007&SID=7&P=0>>

MACHOVIČ, P., 24.2.2009: Chemolak ide za spaľovňou cez všetky prekážky. In: Spravy.pravda.sk. [online] Perex, a.s.. [citované 28.6.2012] Dostupné na <http://spravy.pravda.sk/chemolak-ide-za-spalovnou-cez-vsetky-prekazky-f4l-sk_regiony.asp?c=A090224_095112_sk_domace_p34>

POLÁČEK, J., 23.3.2012. PRAVDA: K zimáku prirastá Širokého hotel. Načierno. In: Webnoviny.sk. [online] SITA Slovenská tlačová agentúra a.s. 2006-2011. [citované 28.6.2012] Dostupné na <<http://www.webnoviny.sk/hokej/pravda-k-zimaku-prirasta-sirokeho-h/95656-clanok.html>>

PACHEROVÁ, S., 23.3.2012: Širokého Váhostav neváha. Stavia a ignoruje zákony. In: Spravy.pravda.sk. [online] Perex, a.s.. [citované 28.6.2012] Dostupné na <http://spravy.pravda.sk/sirokeho-vahostav-nevaha-stavia-a-ignoruje-zakony-fsy-sk_domace.asp?c=A100323_182941_sk_domace_p12>

Záverečné stanovisko 12519/2007-3.4/mv vydané Ministerstvom životného prostredia SR podľa zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov. [online] Kalové hospodárstvo AMYLUM SLOVAKIA, spol. s r.o., Boleráz [citované 28.6..2012] Dostupné na <http://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=amylum%20voda&source=web&cd=2&sqi=2&ved=0CFIQFjAB&url=http%3A%2F%2Feia.enviroportal.sk%2Fdokument%3Fid%3D55698&ei=Jz7iT6bhloXNsgb9srlx&usq=AFQjCNGbLKBiC1p9D_q80bbepZe-veLbNg>

Environmentálna subkomisia KBS. In: Oficiálna stránka Katolíckej cirkvi na Slovensku [online] KBS 1997 – 2012. [citované 28.6.2012] Dostupné na <<http://www.kbs.sk/?cid=1252003088>>